

Zelf een filosofiewerkplaats beginnen, hoe doe je dat?

Waarom een filosofiewerkplaats beginnen

Een filosofiewerkplaats is werk in uitvoering. Het is samen met anderen nieuwe filosofie ontwikkelen over vragen waarop geen pasklaar antwoord bestaat. Over vragen rond ouder worden bijvoorbeeld. Want ouder worden in de 21^e eeuw roept nieuwe vragen op, waarop oude antwoorden niet volstaan. Illusies over 'jong' blijven kloppen niet. Eenzijdige doemscenario's evenmin.

In een filosofiewerkplaats voer je samen met anderen een filosofisch groepsgesprek. Je probeert woorden te vinden die passen bij jouw ervaring van ouder worden. Woorden die recht doen aan wat ouder worden is. En aan wat ouder worden betekent of zou kunnen betekenen.

Een vernieuwend en inspirerend gesprek

Een filosofisch gesprek begint bij interessante vragen en nieuwsgierigheid. Als het om ouder worden gaat, zijn het mogelijk vragen waarover je ongerust bent, waarvan je niet zo goed weet wat je ervan moet vinden, waarover je met anderen van gedachten wilt wisselen.

In het gesprek vraag je door naar onderliggende waarheden en naar de betekenis van wat je ervaart, waarneemt, denkt, voelt, vermoedt: waarom is dit zo? Wat is de waarde hiervan? Je vraagt je af of je jouw waarheid anders kunt zien. Of er andere betekenissen mogelijk zijn. (In hoofdstuk 1 van mijn boek *Ouder worden als ervaring* kun je lezen op welke manier je achter bestaande aannamen en principes kunt zoeken naar andere waarheden en betekenissen die beter bij jou passen.)

Voor je begint

Voor een kleine filosofiewerkplaats heb je een groepje van vijf of zes mensen nodig, die geïnteresseerd zijn in het onderwerp waarover jij wilt praten en die daarover vanuit eigen ervaring van gedachten kunnen wisselen.

Samen spreek je af hoe vaak je bij elkaar komt, bijvoorbeeld zes keer. Bij de laatste bijeenkomst bespreek je of je een vervolg wilt of dat het zo genoeg is.

Je spreekt ook de data af en het tijdstip (bijvoorbeeld wekelijks of om de week een bijeenkomst van twee uur). En je bepaalt de plaats van samenkomst (bijvoorbeeld in een buurthuis of afwisselend bij een van de deelnemers thuis).

Bij zo'n kleine groep heb je niet per se een gespreksleider nodig. Bij een groep van meer dan zes mensen wel. Zoek dan iemand die ervaring heeft met het begeleiden van groepsgesprekken en die goed bekend is met de principes van een filosofische of Socratische dialoog.

Oefen dialogisch spreken

In een filosofisch gesprek denk je samen hardop, op zoek naar hoe het zit. Het is geen debat waarin je probeert de anderen te overtuigen van jouw gelijk. Integendeel, je zet je eigen aannamen op het spel. Iedere vraag of opmerking die zoekt naar waarheid of betekenis is goed. Er zijn geen foute zienswijzen.

Oefen in het voeren van zo'n gesprek. Concentreer je daarbij op het stellen van open vragen en vooral: doorvragen. Dat zijn vragen zoals: Wat bedoel je precies? Waarom is dat zo? Hoe zou dat komen? Kun je het ook anders zien? Heb je een voorbeeld? Is er een uitzondering denkbaar? Hoe denken de anderen hierover?

Ga na of je de ander goed hebt begrepen. Kom pas met een nieuwe inbreng als het vorige punt voldoende is besproken. Check dat af.

Koester de stiltes die vallen: de meest waardevolle inzichten en de beste vragen volgen vaak op een lange stilte.

Hou je inbreng bondig en ter zake. Noem zo nodig concrete voorbeelden om duidelijk te maken wat je bedoelt, maar verval niet in anekdotes of uitweidingen.

Oefenen is echt nodig. Het voelt in het begin kunstmatig, maar het went. Langzamerhand gaat deze manier van filosofisch spreken vanzelf.

Let op: de meeste mensen zijn veel meer geoefend in het voeren van een psychologiserend dan een filosofisch gesprek. Zij zijn geïnteresseerd in persoonlijke beweegredenen maar vergeten te vragen naar de aannamen en principes waarop die beweegredenen zijn gestoeld.

Gebruik (een beetje) literatuur

Omdat je samen op zoek bent naar nieuwe manieren van denken en spreken, is het groepsgesprek in een filosofiewerkplaats méér dan alleen een gesprek. Je betreft ook nieuwe invalshoeken van buiten de groep die je aan het denken zetten. Korte maar interessante stukjes uit een filosofisch boek zijn een trigger in het gesprek om verder te komen met je gedachtenontwikkeling. Ook artikelen met een ongebruikelijke filosofische invalshoek kunnen een aanzet zijn tot vernieuwend denken.

Formuleer bij zo'n tekst ± drie boeiende filosofische vragen voordat je het gesprek begint.

Neem niet een te lang of te moeilijk stuk, want niet de tekst staat centraal maar het onderwerp.

Van begin tot eind

Besteed tijdens de eerste bijeenkomst van de filosofiewerkplaats een deel van de tijd aan kennismaking. Vertel daarbij aan elkaar in een paar zinnen waarom je meedoet en wat je ervan verwacht.

Maak praktische afspraken voor de volgende bijeenkomsten, voor zover je dat van tevoren niet al hebt gedaan.

Bespreek het thema van de filosofiewerkplaats. Probeer dit thema zo helder mogelijk te verwoorden. Wat spreekt ieder daarin aan? Welke vragen heb je daarbij? Wat voor antwoorden hoop je vinden?

Spreek tenminste voor de eerstvolgende keer af welke tekst je gaat lezen. Of spreek af dat je een boek leest, waarvan je elke bijeenkomst een klein stukje bespreekt. Als je mijn boek *Ouder worden als ervaring* als rode draad neemt, kies dan voor elke bijeenkomst één of twee paragrafen als uitgangspunt voor het gesprek.

Begin elke volgende bijeenkomst met een korte ronde waarin ieder vertelt wat je aansprak in deze tekst en waar jouw twijfels of bezwaren liggen. Formuleer ± drie filosofische vragen die jullie je bij deze tekst stellen en bespreek die achtereenvolgens.

Gebruik de laatste bijeenkomst om conclusies te trekken. Bijvoorbeeld door allemaal op een memoblaadje of een half A4tje op te schrijven wat je van de gesprekken hebt geleerd, wat je wilt bewaren als inzichten voor jezelf. Lees die briefjes aan elkaar voor.

Bespreek of je nog een nieuwe serie gesprekken wilt houden of op een andere manier met elkaar in contact wilt blijven, bijvoorbeeld als gespreksgroep of leesgroep, of dat het zo genoeg is geweest.

Afwisseling in gespreksvormen

Er zijn allerlei verschillende filosofische gespreksmethoden om gesprekken extra boeiend en creatief te maken. In een kleine, beginnende groep heb je die niet direct nodig. In een grotere groep met een ervaren filosofisch-gespreksleider is het wel aan te raden daarvan gebruik te maken. Zo'n gespreksleider is bekend met gedachtenexperimenten, metaforen, filosofische casusbesprekingen, mind-mappen etc.

Vragen en ervaringen

Ik hoop dat je met deze informatie uit de voeten kunt. Als je vragen hebt, stuur dan een mailtje naar info@suzannebiewinga.nl

Als je mij wilt laten weten hoe jouw filosofiewerkplaats verloopt, dan hoor ik dat graag.

Veel succes, plezier en nieuwe inzichten gewenst!

Suzanne Biewinga, november 2024

info@suzannebiewinga.nl

www.suzannebiewinga.nl